

PhD-értekezés tézisei

Földtudományok Doktori Iskola

**A TERÜLETISÉG DIMENZIÓI
GRÓF KLEBELSBERG KUNÓ
OKTATÁSPOLITIKÁJÁBAN
-
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL
BARANYA MEGYÉRE**

Muity György

Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi Kar

Pécs, 2023.

A doktori iskola neve, címe:	Pécsi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola 7624 Pécs, Ifjúság útja 6.
A doktori iskola vezetője:	Dr. Geresdi István egyetemi tanár Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar
A doktori program neve:	Társadalomföldrajz
A doktori program vezetője:	Dr. Trócsányi András egyetemi docens Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar
Az értekezés tudományága:	Oktatásföldrajz
Témavezető:	Dr. Nagy Ádám kutatóprofesszor Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Művelődéstudományi Központ

Bevezetés

Klebelsberg Kunó 1922 és 1931 között irányította a magyar oktatás- és művelődéspolitikát a Magyar Királyság vallás- és közoktatásügyi minisztereként. Tevékenységének művelődés- és oktatástörténeti jelentősége megkérdőjelezhetetlen. Válságos időszakban, a Trianon utáni Magyarországon folytatta szerteágazó, máig meghatározó munkásságát, amely messze túlmutat a számokban kifejezhető, de számokban kifejezve is hatalmas mértékein. Az oktatás minden területét felöleli, és fő struktúrájában máig meghatározza a magyar tudománypolitikát.

Az első világháborút és a trianoni békediktátumot követően került Klebelsberg Kunó kultuszminiszteri pozícióba és kezdetektől célként határozta meg az ország kulturális intézményeinek megőrzését. A gazdasági összeomlás és a válság időszakában úgy érezte, hogy a nemzet megmentésének záloga a kultúra megőrzése és a művelődés lehetőségének széleskörű terjesztése. A tömegek művelésének, az hazai versenyképes munkaerő felkészítésének eszköze a népiskola fejlesztése volt. Emellett a magasabb fokú oktatás megerősítése is a kultuszminiszter nevéhez köthető.

Klebelsberg Kunó életművét számos kutatás feldolgozta, különböző aspektusból vizsgálva a komplex, minden oktatási szintet érintő programot. Jelen dolgozat elkészítéséhez fontos volt megismerni az oktatásföldrajzi, neveléstörténet előzményeket, hogy a térszerkezet hogyan hat a gazdasági és társadalmi struktúrára, valamint az oktatás hogyan befolyásolja a területi különbségek kialakulását. Annak ellenére, hogy már a 19. században felkeltette a kutatók érdeklődését a képzés térbeli különbségének kérdése, a tudományterület társadalomföldrajzon belüli önállósodása csak később következett be. A globalizáció és a tudásalapú gazdaság térnyerése egyaránt fokozta az oktatásföldrajz iránti érdeklődést. A huszadik század végén a társadalomkutatók már figyelmet fordítottak a tudás, a technológiai fejlettség és az innováció területi különbségeire, valamint ennek okait és hatásait is vizsgálták, maga az oktatásföldrajz kifejezés azonban csak 1997-ben került elfogadásra. A részdiszciplína intézményesülése azért is fontos, mert a középpontba helyezte a térbeli dimenzió társadalomra és gazdaságra gyakorolt hatását, mely tényező figyelmen kívül hagyása torzítna a folyamatok elemzését.

Célkitűzések

Maga a dolgozat kiindulópontja a klebelsbergi életmű, fókuszpontja ugyanakkor a térbeliség. Nem lehet azt állítani, hogy a trianoni traumára kulturális alapokon álló nemzetpolitikai választ kínál a klebelsbergi program alapvetően területi politika lenne. Azt sem igazán lehet meggyőződéssel vallani, hogy valami korai, átfogó regionális politika integráns része lenne. Ugyanakkor annak az időszaknak a jellegzetes terméke, amikor a cselekvő állam felismeri és formálni kezdi a területi különbségek problematikáját. azonban amikor szakpolitikai és társadalmi problémákat kíván orvosolni, a klebelsbergi kultúrpolitika óhatatlanul területi dimenziót ölt – és így válik, a leginkább közismert aspektusaként az Alföld sajátos kihívásaira reflektáló politikai cselekvéssé.

A dolgozatban be kívánom mutatni, hogy az a kép, amely előszörban éppen így, az Alföld kérdéskörével kapcsolja össze a klebelsbergi kultúrpolitikát, nem teljes és némileg egyoldalú. Valójában a legtöbbet citált és a leginkább közismert népiskolai program (benne a „tanyasi iskolaépítésekkel”) sem kizárólag az Alföldre fókuszált. Ezért aztán a programot, illetve annak hatásait célszerűnek látszott több léptékben, országos, megyei és helyi dimenziókban is megvizsgálni és bemutatni. A dolgozat azzal a reménnyel készült, hogy az árnyaltabb, komplexebb kép segít kiemelni az életmű valódi értékeit, némileg kiragadja azt a neonacionalizmus körüli, jellemzően ideológiai diskurzusból és elhelyezi azt a korai hazai területileg releváns politikák sorában.

A témához kapcsolódóan az alábbi főbb hipotézisek megfogalmazására került sor:

Hipotézis 1: A klebelsbergi kultúrpolitika a magyar kulturális élet minden területére és szintjére kiterjedő, hosszú távú, mintakövető, intézményfejlesztő reformprogram, amellyel kapcsolatban leginkább az iskolák, tantermek mennyiségi növekedését szokták hangsúlyozni. Azt valószínűsítem, hogy ezzel szemben az iskolalétesítési program rekonstrukciós hatása jelentősebb, mint az expanziós hatása.

Hipotézis 2: A népiskolai program nem egyenletesen érintette az ország egészét. Felülreprezentáltak voltak az alföldi térségek közül azok, amelyekre a tanyás településrendszer jellemző, mert a külterületi népesség iskolázottsága mutatja a legnagyobb elmaradást. A felzárkóztatás jegyében a program másik fókuszában a kisebb falvak oktatási infrastruktúrájának kiépítése állhat.

Hipotézis 3: Klebelsberg iskolaépítési programja nem csak válasz Trianonra, hanem kísérlet a népességváltozások nyomonkövetésére, a népoktatás megvalósítására hozzáférhetőségére a földrajzi elérhetőség előtérbe helyezésével. Annak ellenére, hogy a program leginkább a külterületekre gyakorolt hatása miatt ismert napjainkban, az intézményhálózat expanziója és rekonstrukciója szempontjából nagy jelentőségű volt az, hogy reagált a korabeli urbanizáció problémáira. Az iparosodó városok gyorsan növekvő, jobbára a munkásság által lakott peremvárosokba történő beruházások jelentős szerepet játszottak a hazai városfejlődésben.

Hipotézis 4: Az a feltételezés került megfogalmazásra, hogy vélhetően a nemzeti konzervatív ideológia jegyében fogant programban kimutathatók a nemzetiségi különbségek, vagyis a kizárólagosan magyar települések felül-, a nemzetiségiek alulreprezentáltsága.

Hipotézis 5: Abban, hogy Pécs kiemelkedett a kisvárosias megyeszékhelyek sorából és nagyvárosi fejlődési pályára lépett, jelentős szerepe van klebelsbergi kultúrpolitikának. Nem csak az Erzsébet Tudományegyetem Pécs költözése révén, hanem a város oktatási infrastruktúrájának expanziójával is jelentős szerepet játszott, amely lehetővé tette a korábban teljesen szegregáltan fejlődő bányatelepek térbeli integrációjának megindulását.

Kutatási módszerek

Klebelsberg Kunó iskolaépítési programjának épített eredményei a mai napig megtalálhatók a magyar oktatási rendszerben, melyek kutatásához a történeti elemzés kvalitatív módszerét választottam, mely által feltárultak az iskolaépítés időszakában született újságcikkek, beszámolók, jogszabály szövegek, melyek a forráselemzés további anyagát biztosították. A források feldolgozása során részben leíró, részben pedig értelmező elemzés született, ügyelve az elvárt forráskritikára. Az érvényességet több forrás használatával, valamint a témával foglalkozó tanulmányok megállapításainak megismerésével és összegzésével kívántam biztosítani.

Életműve, eredményei, publicisztikája, szövegei mennyiségben és minőségben egyaránt hatalmas kutatási anyagot képeznek, amely kapcsán az egyik legkomolyabb módszertani probléma a kutatási terület elhatárolása volt. A korszak tekintélyes oktatástörténeti szakirodalmá, és azon belül a magával Klebelsberg Kunóval foglalkozó bibliográfia mellett ezért a kutatás elsődleges forrása a beszédeit, publicisztikáit és törvényjavaslatait tartalmazó irodalom és a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Magyar Népoktatás című 1928-as belső kiadványa, amely egyrészt a korszak szakembereinek értékes bevezető tanulmányait tartalmazza, másrészt statisztikai adatokkal szolgál a klebelsbergi iskolaépítési akció addigi eredményeiről és további programjáról. Az adatok feldolgozásával és rendszerezésével létrehozott iskolaépítési adatbázis alapján a térben megjeleníthetővé válik az iskolaépítési program kibontakozása, az egyéb társadalomföldrajzi

adatokból nyert információk alapján levonhatók azok a következtetések, amik segítik megérteni a klebelsbergi stratégiát. Az adatbázis alapján készített térképek nem csak szemléletessé teszik a Klebelsberg munkásságát, hanem a térbeli elhelyezkedés alapján kirajzolódik a népoktatás legnagyobb fejlesztési programjának eredményei: az elérhető iskolák.

Kutatásom szándéka szerint a maga egységében igyekszik kezelni és a térben elhelyezni a Klebelsberg által létrehozott eredményeket és az állami kultúrpolitika legfőbb irányítójaként végzett tevékenységét, bemutatva Klebelsberg munkásságának országos eredményeit, a fókuszot fokozatosan szűkítve Baranya megyére.

A kutatás eltérő térbeli dimenzióban a meglévő adatokat térinformatikai megközelítéssel és módszerekkel is feldolgoztuk. A népiskolai adatokra vonatkozó források a korabeli településállományra vonatkoztatva tartalmaztak tantermek és tanári lakások építésserekonstrukciójára adatokat. A feldolgozás során kihívást jelentett, hogy a közigazgatási beosztás jelentős mértékben átalakult az eltelt időben: a községek száma, elnevezése meglehetősen dinamikusan változott, elsősorban persze összevonások történtek, ritkábban új községek jöttek létre (például pont a kiterjedt határú alföldi mezővárosok területén hoztak létre tanyaközségeket, amelyek megítésben sok esetben a Klebelsberg munkássága nyomán létrejött iskolák jelentették), illetve a települések elnevezései is változtak. Így az általánosan használt közigazgatási határos rétegek nem voltak közvetlenül alkalmazhatóak.

Az adatok térinformatikai ábrázolására a QGIS programot alkalmaztuk, annak 3.22. verziójával dolgozva. A közigazgatási beosztás ábrázolásához az alapot a Demeter Gábor, Szulovszky János és munkatársaik által megvalósított „OTKA K 111766: Térinformatikai rendszer kiépítése Magyarország és az Osztrák-Magyar Monarchia történetének tanulmányozásához (1869-1910)” című projekt jelentette. A „GISta Hungarorum” címen futó honlapról elérhetőek olyan vektoros térinformatikai állományok, amelyek tartalmazzák a történelmi Magyarország digitalizált téradatait (DEMETER et al. 2017). Ezen adatbázis elemei közül a településhatáros réteg képezte az alapot, amely Pszeudo-Mercator ill. Lambert-féle vetületben, WGS 84 dátummal UTF-16 kódolású karakterkészlettel rendelkezett. A térkép az 1910-es állapotokat tükrözi, de ez a feldolgozás során nem okozott problémát, se irodalmi utalás, se gyakorlati tapasztalat nem támasztotta alá, hogy jelentős számban változtak volna a települések közötti közigazgatási határok – nyilván a határmegvonásban érintett területek jelentik a kivételt. Így az 1910-es réteget az 1920-as országhatárt tartalmazó rétegekkel elmetszve és a szükséges manuális korrekciókat végrehajtva a gyakorlatban jól használható állományt kaptunk, amely alkalmas volt az adatbázis térbeli megjelenítésére. A településhatáros rétegek kódok szerinti összevonásával vármegyék tartalmazó réteget generáltunk a térképen a könnyebb tájékozódás érdekében. Ez a réteg a „közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék” 1923-as létrehozása utáni állapotot tükrözi, egybevégya a vizsgált program hangsúlyos időszakával. A projekt kapcsán publikált történeti térinformatikai elemzések a népiskolai program általános társadalomföldrajzi hátterének megismeréséhez is igen jelentős segítséget nyújtottak a szerzőknek (PÉNZES, 2018; JAKOBI, 2018).

A Baranya megyével kapcsolatos részletesebb elemzés némileg eltérő logikával készült. Mivel itt a vizsgálat célja elsősorban a korabeli népiskolai beruházások továbbélésének, hosszabb távú hatásának bemutatása volt, ezért itt a kiindulási pontot a jelenlegi közigazgatási struktúra jelentette, beleértve a megyehatárokat (a Szigetvári járás a vizsgált időszakban még Somogy megye része volt), illetve a községek határait és elnevezését. Itt a megoldást azt jelentette, hogy az összevonások után létrejött települések „megörökölték” az előzmények intézményeit a számítások során.

A pécsi vizsgálatok kapcsán gyárvárosi iskola térbeliségének vizsgálatához igyekeztünk felvázolni a korabeli településföldrajzi környezetet. Ehhez nem állt rendelkezésre részletes, az 1920-as, 30-as éveknek pontosan megfelelő térképi állomány. Itt a kiindulópontot a jelenlegi utcahálózat és

beépítés jelentette (ehhez felhasználtuk az Open Street Map térképi állományai közül a „buildings”, „roads” és „railway” rétegeket), azt kellett „visszabontani” a korabeli viszonyoknak megfelelően. Az információk elsődleges forrását az 1941-es (negyedik) katonai felmérés digitalizált, georeferált szelvényei jelentették (Arcanum Adatbázis), valamint a fentrol.hu-n elérhető, az 1950-es évek végéről származó légifelvételek. A korabeli közigazgatási határok megvonásakor az Arcanum Adatbázisban elérhető kataszteri térkép volt segítségünkre.

Az eredmények összefoglalása

1.

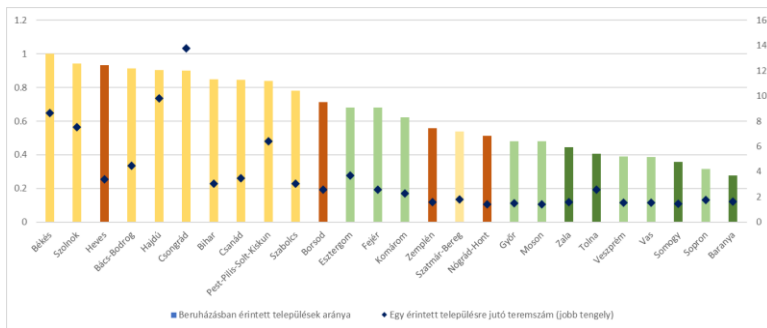
A klebelsbergi kultúrpolitika a magyar kulturális élet minden területére és szintjére kiterjedő, hosszú távú, mintakövető, intézményfejlesztő reformprogram. Fontos építőeleme az iskolaépítési terv, amelynek íve az egész országra kiterjedő népiskola-építési programtól az egyetemfejlesztésekig húzódik. Ennek kapcsán a kultúrpolitika komplex területi dimenziót kap, és a területi előnyhátrányok csökkentésére tett kísérlet révén a korai, országos szintű területfejlesztési beavatkozások egyikeként értékelhetjük. Az adatok elemzése során megállapítást nyert, hogy a belterületi tanterem-létesítések – bármennyire szóljanak is az „iskolátlan községekről” – valójában csak kis számban jelentenek teljesen új elemeket abban az értelemben, hogy a beruházási tervek nem csak ténylegesen ellátatlan településekre fogalmazódtak meg. Összességében úgy értékelhetjük, hogy a program elsősorban minőségi fejlődést hozott, annak arányaiban a nagyobbik részt nem a hálózat kiterjesztése, hanem kapacitásbővítés és kapacitás-megújítás tette ki. Egyes mérőszámok összevetése is alátámasztja, hogy a program számos pozitív változást hozott: az 1920-as 15,2%-os analfabetizmushoz képest 1930-ra 9,6%-ra csökkent az érték, a városokban még kedvezőbb, 5%-os arányt sikerült elérni.

2.

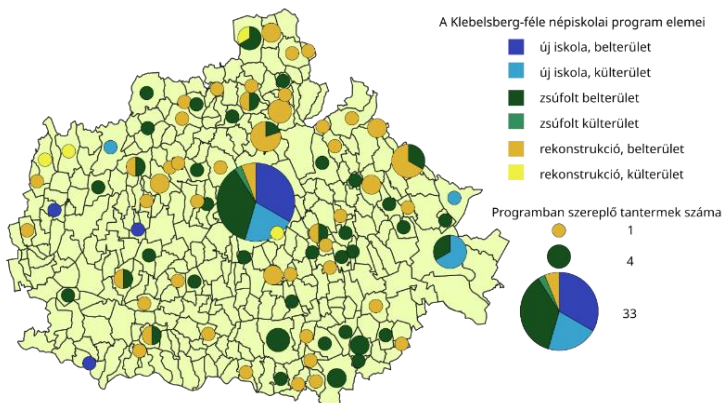
Az alföldi vármegyék kiugró részesedését igazolták a vizsgálatok. Nem csak arról van szó, hogy jelentős expanzió történt a külterületeken, és sok olyan iskola, osztályterem épült, ahol korábban nem volt elérhető oktatási intézmény, hanem arról is, hogy a rekonstrukciós programokban is jelentős az alföldi mezővárosok bel- és külterületeinek érintettsége is. Ugyanakkor a hipotézis második fele nem igazolódott be. A területi elemzések is feltárták, hogy a kifejezetten aprófalvas népességű vármegyék egy része negatív anomáliaként jelenik meg (elsősorban a Dél-Dunántúlon), míg mások (például Borsod, Vas) legfeljebb csak átlagos érintettségűnek tekinthetők. Máshol, például Zala esetében azonban találunk példát az aprófalvas területek intenzív bevonására. A településméret szerinti vizsgálat megerősíti ezt az összefüggést, egyszerűen arról van szó, hogy a program nem erőltette az intézményhálózat expanzióját egy bizonyos településméret alatt. 500 fő alatt már csak minden ötödik település került be a programba, vagyis, kimondva-kimondatlanul a program ügyelt a hosszabb távú fenntarthatóságra, az ország és a helyi közössége teherbíró-képességére is.

Az országos elemzés ezzel kapcsolatos következtetéseit megerősítik a Baranyát érintő vizsgálatok is. A viszonylag koncentrált, a nagyobb településméretet preferáló fejlesztések megalapozottságát határozottan alátámasztja, hogy a népiskolai programban érintett községek az átlagnál nagyobb arányban és hosszabb ideig voltak képesek megőrizni saját iskoláikat az 1970-es évektől induló iskola-körzetesítések és telephely-bezárások idején. Ezen a ponton felvehető, hogy a népiskolai program valójában érdemben beavatkozott a rurális településeink fejlődési pályájába. Az oktatási infrastruktúra korabeli megújítása jelentős mértékben hozzájárult a falvak modernizációjához, de talán az a felvetés is megállíthatja a helyét, hogy mindezt a hatást szelektíven fejtette ki, vagyis

elindította a falvak igazából majd csak a szocialista településhálózat-fejlesztési politika kapcsán kibontakozó intenzív differenciálódását.

A beruházásban érintett települések aránya és az egy érintett településre eső tanteremszám az egyes vármegyékben

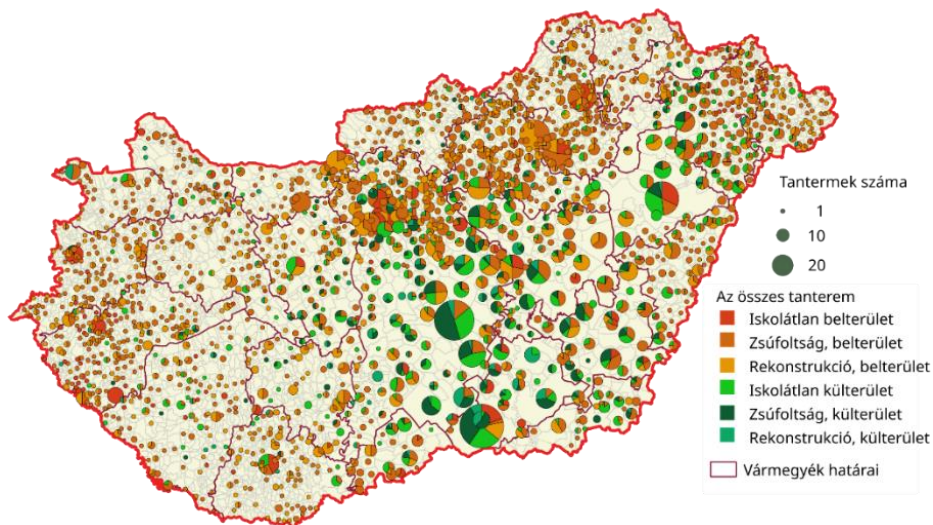

A Klebelsberg-programban szereplő tanterem-építések Baranya megye mai területén

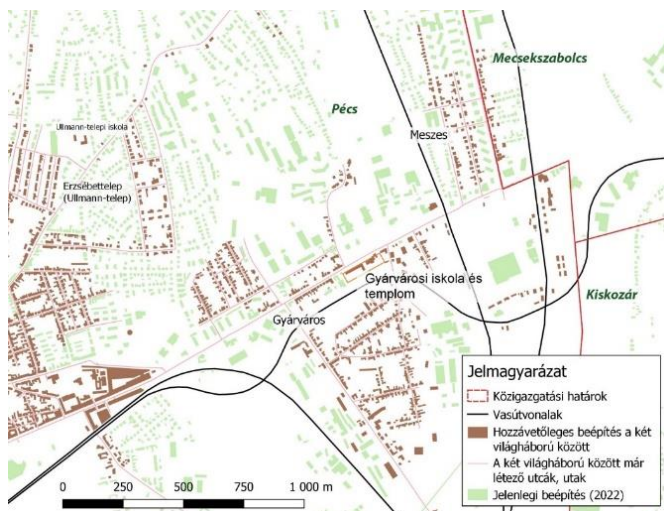
3.

A népiskolai program részletesebb elemzése feltárja annak komplexebb dimenzióit. A politikai-ideológiai mezőben értelmezett neonacionalista indíttatáson és a kultúrfölny hangsúlyozásán túl a program arról is szól, hogy a háború idején az ország – Trianontól teljesen függetlenül is – gyors átalakuláson ment keresztül. A háborús konjunktúra felgyorsította az iparosodást, amely az urbanizáció átrendeződésével járt együtt. A korábbi hagyományos központok (például az alföldi nagymezővárosok) mellé gyorsuló ütemben zárkóztak fel olyan települések, amelyek nem rendelkeztek kiépült intézményhálózattal. A gyors népességnövekedés jelentős hiányokat teremtett az oktatási kapacitásokban. A fejlesztési program több eleme is erre a helyzetre reagál: A területi elemzés feltárta, hogy az iparosodó községek jellemzően felülreprezentáltak jelennek meg beruházás kezdeményezettjei között. Különösen a dorogi iparvidék és Budapest ekkor még közigazgatásilag önálló elővárosai (Csepel, Kispest) képviselik ezt a típust.

A pécsi elemzések is segítettek jobban megérteni a népiskolai program jelentőségét az urbanizációban, a városok fejlődésében. Pécssett a „klebelsbergi” iskolafejlesztések elsősorban az ipari keresők által lakott elővárosokban jelentősek. A részletesen, esettanulmányként bemutatott gyárvárosi iskola esetében egy kifejezetten alacsony státuszú népesség által lakott, rendezetlen városrész fejlődésének centrumává vált.

A programban tervezett összes tanteremépités

Gyárváros tágabb térségének hozzávetőleges beépítettsége a két világháború között.

4.

A negyedik hipotézist nem sikerült bizonyítani. Annak ellenére, hogy a magyar települések felülreprezentáltsága a német és horvát falvakéhoz képest, ha halványan is, de kirajzolódik, ugyanakkor az eltérés nem perdöntő, és fakadhat abból is, hogy a program súlypontja (a fentiekben bemutatott módon) az Alföldön keresendő, és ott nem nagyon találunk német jellegű településeket. Ez, és a Budapest térségében bemutatott gócpont magyarázza a szlovák települések felülreprezentáltságát is.

5.

Ha az országos után a térségi léptékű elemzés legfőbb tapasztalatait akarjuk megfogalmazni, akkor fel kell figyelnünk arra, hogy az általában az iskolahálózat kiterjesztése kapcsán értelmezett programnak éppen az expanziós hatásai nem, vagy csak alig-alig értelmezhető Baranya megyében. Összességében az intézményhálózat csak csekély számú teljesen új elemmel bővült. A legnagyobb hatása az új beruházásoknak, ha az elért népesség számát tekintjük indikátornak, akkor talán éppen Pécsset lehetett, minden más teljesen új elem, bel- és külterületen marginális hatásnak tekinthető.

Pécs részletesen elemezett példája is bizonyítja, hogy a rekonstrukciós, kapacitás-bővítési és új iskolák fejlesztését célzó beruházások valós társadalmi és településfejlődési problémára adott koordinált válasznak tekinthetők. Erre a szempontra fontos felhívni a figyelmet, nevezetesen, hogy a vidéki térségek ellátásának javítása mellett a program jelentős mértékben támogatta a városok fejlődését növekedését is.

A területi hatások számbavételénél fontos kitérni a felsőoktatást érintő intézkedésekre is. A történelmi Magyarországon már a világháború előtt megindult a felsőoktatási kínálat területi decentralizációjának megvalósítása, Debrecen majd Pozsony egyetem ennek a törekvésnek a jegyében fogant. A trianoni Magyarországon a „menekült” intézmények elhelyezése ugyan nem kizárólag regionális politikai megfontolásokat tükrözött, de a dunántúli helyszínhez való ragaszkodás, majd Pécs kiválasztása hosszú távra meghatározta a hazai felsőoktatás fejlődésének területi dinamikáját. A Dunántúl északi részén mai napig nem jött létre az az univerzális felsőoktatási és kutatási központ, aminek Pécsset az 1920-as években, kifejezetten nehéz körülmények között lerakták az alapját. Az ottani, decentralizált és túlságosan széttagolt intézményhálózat szak- és területpolitikai kihívásokat támasztott még az ezredforduló idején is.

Fontos hangsúlyozni azt is, hogy az 1920-as, 1930-as évek meg-megújuló közéleti vitái, beiskolázási számai ismeretében, hogy az egyetemfejlesztés sok szempontból megelőzte a valós keresletet. Nem csak az anyagi, hanem a szellemi síkon is küzdelmesek voltak a pécsi egyetem első évtizedei. A régióban tapasztalható kereslet a felsőoktatás iránt mindvégig visszafogott maradt, a hallgatói létszámok növekedése nem volt igazán dinamikus. Igaz, hogy kezdetben az infrastruktúra ezzel is nehezen tartott lépést, de az 1930-as évektől a romló gazdasági helyzetben a „szuboptimális” létszámmal működő egyetem fenntartása folyamatosan megkérdőjeleződött. A két háború közötti intézményesült antiszemita légkörben az Erzsébet Tudományegyetem azon intézmények közé tartozott, amelyek a numerus clausus „kevésbé kötött” értelmezésével kiskapukat nyitottak a hazai zsidóság felsőoktatási részvételének növelése előtt, bár, amint ez a feldolgozott és bemutatott forrásokból kiderül, ez nem ment konfliktusok nélkül. Ilyen értelemben – voltaképpen a szükségből érenyt kovácsolva – olyan befogadó hagyományt alkottak, amelyre a pécsi egyetemi polgárok utólag is némileg emeltebb fövel tekinthetnek vissza.

Az Erzsébet Tudományegyetem fejlődését ugyan 1940-ben megtörte a bölcsészkar elköltözése, de a megváltozott keretek között is, de Pécs folyamatosan megmaradt annak, aminek Klebelsberg szánta: a magyar felsőoktatás dunántúli bástyájának. Abban, hogy napjainkban Pécs nem egy gyorsan zsugorodó egykori bányaváros-megyeszékhely, hanem a régió vitathatlan központja, kimagasló jelentősége volt az 1920-as évek kultúrpolitikája kapcsán meghozott döntésnek.

A témakörben megjelent publikációk jegyzéke

Muity György; Nagy Ádám; Pirisi Gábor
A Klebelsberg-féle népiskolai program területi hatásai
TERÜLETI STATISZTIKA (megjelenés alatt)

Muity György; Nagy Ádám; Pirisi Gábor
Pécs iparosodása és az elemi oktatás fejlődése Klebelsberg korában - A pécsi Gyárvárosi Iskola létrejötte és kiépülése
MODERN GEOGRÁFIA 17 : 4 pp. 67-81. , 15 p. (2022)

Muity György
A numerus clausus és a bevezetéséből fakadó konfliktusok a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen az 1920-as évek elején
ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE 3-4: 124-137 14 p. (2022)

Langerné, Buchwald Judit; Muity, György
A tanulási célú ingázás gazdasági okainak és hatásának vizsgálata az osztrák-magyar határ menti régióban
OPUS ET EDUCATIO: MUNKA ÉS NEVELÉS 6 : 3 pp. 325-334. , 10 p. (2019)

Langerné, Buchwald Judit; Muity, György
A tanulási céllal Ausztriába ingázó magyar gyerekek és szüleik pályaspirációi és sikernarratívái
TUDÁSMENEDZSMENT 18 : 1 pp. 118-126. , 9 p. (2017)

Muity, György
Klebelsberg és a magyar hajósok szórványoktatása
TUDÁSMENEDZSMENT 16 : 1 pp. 116-120. , 5 p. (2015)